

ДИПЛОМАТИЈАТА И МАКЕДОНСКОТО

Д-Р ДЕНКО МАЛЕСКИ
(20.3.1991- 9.2.1993)

СТЕВО ЦРВЕНКОВСКИ (9.2.1993-6.7.1993)
(ПОТПРЕТСЕДАТЕЛ НА ВЛАДА И
ВРШИТЕЛ НА РАБОТИТЕ МИНИСТЕР ЗА
НАДВОРЕШНИ РАБОТИ)
(6.7.1993-23.2.1996)

Д-Р ЛЉБОМИР ФРЧКОСКИ
(23.2.1996-29.5.1997)

Д-Р БЛАГОЈА ХАНЦИСКИ
(29.5.1997-30.11.1998)

АЛЕКСАНДАР ДИМИТРОВ
(30.11.1998-30.11.2000)

Д-Р СРЃАН КЕРИМ
(30.11.2000-13.5. 2001)

СЛОБОДАН ЧАШУЛЕ (30.11.2001-
1.11.2002)

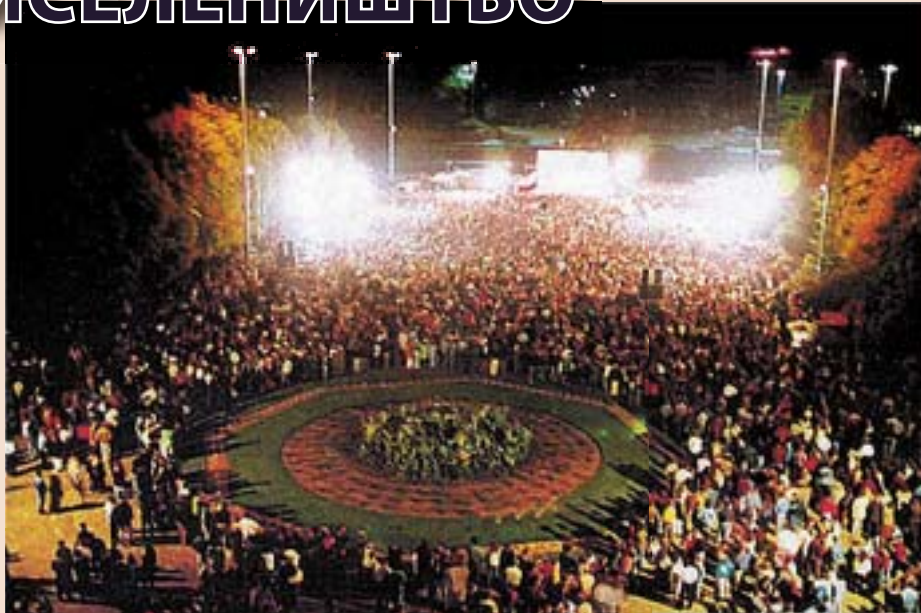
Д-Р ИЛИНКА МИТРЕВА (13.5.2001-
30.11.2001 и 1.11.2002- 26.8.2006)

АНТОНИО МИЛОШОВСКИ
(АКТУЕЛЕН МИНИСТЕР ЗА
НАДВОРЕШНИ РАБОТИ НА РМ)

Дипломатијата на Република Македонија има остварено исклучително голем број значајни активности во меѓународната заедница. Сите тие се резултат на новата глобална концепција на самостојната надворешна политика на македонската држава. Нејзината

стратегија е дефинирана и се остварува од денот на самостојноста и сувереноста - 8 септември 1991 година, кога повеќе од 96 проценти од вкупното население на референдум се изјасни за суверена, самостојна и демократска држава Република Македонија.

Од книгата на Пандил
КОСТУРСКИ

"ЦЕЛОСНА НЕЗАВИСНОСТ" НА МАКЕДОНСКАТА ДРЖАВА КАЈ НЕКОИ СЛОЕВИ И ПОЕДИНЦИ ВО МАКЕДОНИЈА ПРЕДИЗВИКУВАШЕ ОДБОЈНОСТ

Признавањето на Република Македонија од страна на новата Руска федерација на 5 август 1992 година беше голем чекор во охрабрувањето на Република Македонија да го продолжи патот кон својата независност. Но, Резолуцијата на европските членови на Советот за безбедност - Англија, Шпанија и Франција т.е. Препораката за прием на Република Македонија во ООН, со име "Поранешна Југословенска Република Македонија", со сите огради кои ги усвои Советот, дека "референцата во Резолуцијата не носи никакви импликации и дека државата на која се однесува нема никаква врска со Сојузна Република Југославија (Србија и Црна Гора), како и свршениот чин пред кој беше поставена Република Македонија, само ја потврдија македонската политика на внимателност и трпеливост. Друг аргумент кој упатуваше на голема внимателност на македонската политика беше

изложеноста на "топло и студено" од европските сили и нивниот заеднички недефиниран став со Руската федерација кон барањето за самостојност и сувереност од страна на македонската држава, иако договорите од Јалта, во услови кога една држава потписничка (СССР) веќе не постои, го актуелизираа прашањето кој го задржува континуитетот на нивните стари меѓусебни договори.

Крајот на старата Јалта ја создаде новата спогодба, онаа на Малта. Местото на Република Македонија, како самостојна држава, во новата скица проект на новата поделба и епоха за светот беше дефинирано на средбата на Малта меѓу Џорџ Буш и Михаил Горбачов, одржана на 3 декември 1989 година, на рускиот патнички брод "Максим Горки", закотвен покрај брегот на Малта, при силно невреме, со бранови повисоки од три метри, во придружба на двата ракетни крстосувачи "Слава" и "Белкнап" и со хели-

коптерски сообраќај преку нивните палуби. На оваа специфична средба, заради условите во кои се одржуваше, поради обезбедувањето и под превезот на тајноста, бидејќи немаше никакво соопштение, учествуваа две силни делегации: во советската, покрај М. Горбачов, беа и Шеварнадзе, Добринин, Бесмертних, Јаковлев и Чернаев, додека американската ја сочинуваа Џ. Буш, Бејкер, Сколкрофт, Блеквил, Сунуну, В. Волфович и Зелик. Разговорите кои беа почнати пред три години во Рејкјавик меѓу М. Горбачов и Р. Реган, сега на Малта беа продолжени (во четири очи) меѓу Џ. Буш и М. Горбачов. Од средбата јавно се знаат само изјавите на двајцата претседатели на заедничката конференција за печатот. Пред новинарите и камерите тие изјавија: "Задоволни сме од завршената работа", "На пат сме кон остварување на траен мир" и "По овој состанок треба да се очекува безбедна и ведрa иднина на светот".

Настаните во меѓународната заедница, кои следуваа по одржувањето на овој самит, даваа значајни елементи за заклучоци и за поуки во однесувањето на политичките раководства, а оттука и на македонското: дезинтеграцијата на советската империја; уривањето на Берлинскиот ѕид од 9 ноември до 20 декември 1989 година, интеграцијата (3 октомври 1990 година) на Германија, на двете; паѓањето на четирите комунистички системи (Полска, ЧССР, Романија и Бугарија); дезинтеграцијата на Југославија; значајните промени во структурата на НАТО, промените во неговите цели и неговата

ЗРЕЛА СВЕЕСТ ЗА ЦЕЛОСНА ДРЖАВНА СУВЕРЕНОСТ

иницијатива за "Партнерство за мир".

Освен овие реалности, Република Македонија беше принудена во својата стратегија да го вгради и непроменетото однесување на Република Грција кон сите соседи, а во тој контекст и кон Македонија. Грција продолжи да ја отфрла реалноста дека со елиминирањето на неодамнешната комунистичка опасност ("изгубен непријател"), таа ја изгуби улогата на "столб на одбраната на јужното крило на НАТО" против комунизмот, како и стравот од опкружувањето но, исто така, ги изгуби и финансиските привилегии од САД, ЕЗ и НАТО.

Губејќи го своето геополитичко (стратегиско) место, кое беше од особена важност за НАТО и за меѓународните односи, Република Грција се најде во непредвидена положба со целосно изменетите геополитички состојби во светот, при што го изгуби својот неодамнешен приоритет. Таа станува приврзок на Европа од аспект на истакнувањето на медитеранската хоризонтала (магистралата Шпанија, Италија, Албанија, Македонија, Бугарија, Турција, со крак и кон Русија). Значи, интересот на САД и на НАТО се поместува за 200 км од грчко-југословенската гранична линија, на север на територијата на Република Македонија, на македонско - југословенската гранична линија. Спроведувајќи политика на самоизолација, Република Грција, кон Република Македонија, во сопствената земја создаде екстреман национализам од највисок можен степен. Владата на А. Папандреу во своите редови го прифати екстремниот А. Самарас, кој од сите нивни соседи промовира непријатели. Ваквото однесување на Грција, како членка на Европската унија, почна да станува неподносливо. Непочитувањето на европските норми и стандарди во Република Грција, која нив ги има ратификувано, отпорот и инертноста во приспособувањето кон барањата на новото време, ја доведоа Европската унија во спор со нејзината членка. Во врска со целосното затворање на граничните премини и економското ембарго против Република Македонија, во 1994 година, Република Грција беше изведена пред Европскиот суд, чија одлука се очекува да влијае таа да го промени своето однесување кон Република Македонија.

Во стратегијата на Република Македонија за нејзиното место во договорот за "нови сфери на влијание во светот" мораше да се вгради и новиот аспект на Клинтоновата политика кон Европа.

Според коментарот на угледниот јапонски весник "The daily yomiuri", Токио, тој се состои во стремежот да се изгради атлантско подрачје од исток кон запад и да се измени архитектурата на повоеваниот период. Меѓутоа, поставувањето на Русија како столб на американската

атлантска политика изложува на претеран притисок една од најкривките земји. Тоа ги наведува Соединетите Американски Држави да ѝ доделат одредена улога на Германија, која непотребно ги навредува Англија и Франција. Досега "Англија беше продолжена рака на САД за Европа и новата улога на обединета Германија значеше генерална стратешка промена на американската надворешна политика". Така, при својата посета на Берлин (во 1994 година) претседателот на САД, Бил Клинтон, ја повика Германија да преземе специјална одговорност за Источна Европа, а особено за Русија; тој односите на САД со Германија ги окарактеризира како "единствени и посебни", затоа што Германија "понепосредно и поконкретно е заинтересирана за односите со Русија". Наведените три генерални детерминанти и двете посебни реалности, како и низата други европски, балкански и регионални интереси, мораше да бидат вградени во стратегијата "чекор по чекор" до самостојна и независна македонска држава само на еден дел од етничките граници, за која копнееле, се стремеле, се бореле и гинеле Македонците.

Од 11 до 25 јануари 1991 година македонското политичко раководство беше исправено пред дадената можност да ја дефинира сопствената стратегија за (новата) македонска држава. Всушност, во периодот на овие четиринаесет дена беше определена судбината и иднината на постоењето на македонската држава. Што всушност се случило во овој период? На 11 јануари, 1991 година пратеничката група од партијата ВМРО-ДПМНЕ во македонското повеќепартиско Собрание предложи да се гласа и да се усвои "Декларација за целосна сувереност на македонската држава", слична на словенечката и на хрватската. Истовремено се насетувааше, а подоцна настаните само ги потврдија тие стравувања, дека една од причините поради кои дојде до судир на сојузната армија со армиите на овие две републики беа ваквите декларации. Собранието беше исправено пред дилема: ако ја прифати декларацијата за целосна независност, всушност тоа може да значи дека се определува за воената опција, имајќи ги предвид заканите на Генералштабот на сојузната армија од Белград, како и многубројната тогашна силна Трета армија, која се наоѓаше во Македонија со еден свој дел: другиот беше на Косово - до Рашка и во Јужна Србија - до Алексинац. Од друга страна, пак, ако Собранието не ја прифати Декларацијата, постоеше опасност од губење на неговиот кредибилитет пред народот.

Во тие околности, политичкиот врв на Македонија, преку Собранието и неговите тела, се определи за друг, поинаков, сопствен пат "чекор по чекор" до целос-

на сувереност. Таа стратегија ги содржеше следните насоки: наместо Собранието да усвои една дефинитивна декларација, да се усвојуваат етапно повеќе декларации; да се распише референдум; да се изработи и да се усвои нов устав; да се разговара со поранешната ЈНА за нејзино мирно напуштање на Македонија; да се спроведе монетарно осамостојување; да се донесат закони за армијата, за полицијата и за симболите на државата; да се извести меѓународната заедница, да се побара меѓународно признавање и прием во европските институции и во ООН. Како дел од оваа стратегија, на 25 јануари 1991 година Собранието ја усвои својата прва Декларација за сувереност на Социјалистичка Република Македонија. Исто така, беше дефинирано со декларациите да се покаже дека македонскиот народ, заедно со другите малцинства (националности),

"ДЕКЛАРАЦИЈА ЗА ЦЕЛОСНА СУВЕ ДРЖАВА", СЛИЧНА НА СЛОВЕНЕЧ

има силно изразено чувство за самостојност и сувереност, дека сака да живее според европските стандарди; да се декларира желбата за подобра иднина и правото на самоопределување и на самостојност. Исто така, требаше во декларациите да се укаже на континуитетот на државноста. Со АСНОМ Македонија прв пат дојде до сопствена држава во модерните времиња. Навистина, само на еден дел од својата територија и само за еден дел од македонскиот народ. Сега не смееше да се пропушти историската шанса да се заокружи и да се заврши

процесот на остварување целосна државност и сувереност на Македонија. Декларациите бараа во нив да се вградат културното и националното наследство, до крај да се задржи вертикалата на нашата историја, без т.н. црни дупки во истражувањето на определени историски периоди. Со декларациите требаше да се покаже објективен пристап кон сите настани, дека сме зрел народ и дека знаеме да извлечеме резултат од нашите историски случувања во поблиското и во подалечното минато, врз тие основи да зрее националната и социјалната свест на нашиот народ, а при тоа да не се направат грешките на минатите генерации. Во однос на дезинтеграцијата на поранешната југословенска федерација, определбата беше да не се прекинува секаков вид "разговори", што е сосема различно од термините "преговори" и "договори", за да не се сфати дека секоја

Интересот на САД и на НАТО се поместува за 200 километри од грчко-југословенската гранична линија, на север на територијата на Република Македонија, на македонско-југословенската гранична линија.

Од 11 до 25 јануари 1991 година македонското политичко раководство беше исправено пред дадената можност да ја дефинира сопствената стратегија за (новата) македонска држава. Всушност, во текот на овие четиринаесет дена беше определена судбината и иднината на постојењето на македонската држава. Што всушност се случило во овој период?

ва, од една страна и со барањето за донесување брзи политички судбоносни одлуки од друга страна. Третата реалност беше - знаењето, односно незнаењето за начините и патот по кој се прави држава. Македонија имаше теоретичари, но немаше практичари. На пример, при создавањето на поранешната југословенска федерација во тогашните преговарања и договарања во групата околу Тито не учествувал ни еден Македонец, кој во овие моменти би ги посочил пастиштата за доаѓање до сопствена држава. Во Собранието, исто така, немаше таква личност. Во такви услови беше правилно внимателно да се истражува, да се вклучи македонската наука, да се истражат странските искуства и да се бараат пријатели од Европа и од САД, кои би ни помогнале да ја оствариме целта. Во тие четиринаесет дена Собранието на Република Македонија, како највисоко законодавно тело, требаше да го постави камен темелникот на идната самостојна и суверена држава. Во тој период требаше романтичниот патриотизам, полетноста и ентузијазмот да се вградат во првиот државотворен меѓународно-правен акт. Македонската декларација имаше цел да биде слична на Американската декларација за независност, со која, на чело со Џорџ Вашингтон, се извојува ослободување од англискиот колонијализам, а подоцна и обединување на северноамериканските држави. Донесувањето на оваа многу значајна политичка одлука, да се настапи со јасна правна норма, во една декларација или, стапка по стапка, со повеќе декларации, само ја откри идната стратегија на создавањето на самостојна македонска држава. Тогаш веќе јасно се насети новиот иден политички курс на трпеливост, умереност, дипломатија и државничка мудрост, зошто се знаеше дека во светот има неколку илјади народи, а само 187 држави и создавањето на самостојна држава нужно минува низ повеќе фази. Меѓународната заедница не им го признава автоматски на сите правото на самостојност. Само со упорно барање, со долгогодишна истрајност, порано или подоцна, меѓународните фактори се согласуваат со новата состојба. Сите пратенички партиски групи во македонското Собрание, кои требаше да ја донесат оваа одлука, претходно подготвена во Уставната комисија на Собранието, требаше да сфатат дека еден натпревар, и тоа еден вака значаен, се игра до крај, сè додека не се добие и загуби. За тоа е битно: 1. да се дефинира целта; 2. да се постави стратегија; 3. да се определат средствата; и 4. да се распореди кондицијата за трчање и играње за да се добие натпреварот.

Поради тоа, постоеше опасност секој избран чекор во Македонија да предизвика братоубиствен чин, а со тоа нови нејзини делби и губење на можноста за создавање самостојна држава. Зреењето на македонската национална свест минувало низ разни периоди за последниве сто години. Од почетокот на векот, од 1903 година, Илинденското востание и Крушевската република, до 1993 година, кога бевме примени во Организацијата на Обединетите нации, се покажува следново: националната свест во времето на Илинденското востание, по востанието, по разните делби, убиства, затворања, протерувања, раселувања и етнички чистења на револуционерните огништа, села и градови, беше изложена на влијанијата на разните агитации и пропаганди од соседните, подоцна окупаторски држави. Револуционерната свест од учеството на НОБ и во антифашистичката коалиција, во четириесет и петгодишното живеење во заедница со бившите југословенски народи се трансформира во свест за заедништво. Ваквата свест, во услови на пренесена сувереност врз федералниот центар во Белград, перманентно се градеше со миенење на мозоците, особено на кадрите кои ја штитеа ваквата линија на еднонасочно размислување. Таквите во Македонија не беа малубројни имајќи ја предвид стратегијата за т.н. Вардарска бановина на Српската академија на науките и уметностите. Затоа, може да се рече дека во тие четиринаесет дена на македонското раководство му требаше големо државничко искуство и голема мудрост, дури и храброст, за да го дефинира идниот политички курс, со Дамаклов меч над главата да не се повтори историјата, со баластот од минатото и со неразвиената свест за сопствена држа-

РЕНОСТ НА МАКЕДОНСКАТА КАТА И НА ХРВАТСКАТА

генерација која доаѓа може да мисли оти историјата почнува од неа, што биле мрачни точки во нашата историја и причина за братоубиствени пресметки до самоуништување.

Зреењето на националната свест беше очигледна реалност и потреба. Меѓутоа, самото барање во декларацијата за "целосна независност" на македонската држава кај некои слоеви и поединци во Македонија предизвикуваше одбојност. Други ја омаловажуваа, ја клеветеа, ја навредуваа, ја потценуваа, а трети ја коментираа со разни додávки.

(продолжува)